

Broj: OI-K-BL-127/20
Dana: 05.05.2020. godine

VLADA REPUBLIKE SRPSKE/REPUBLIČKI ŠTAB ZA VANREDNE SITUACIJE
n/r predsjednika
kabinet@vladars.net

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE/FEDERALNI ŠTAB CIVILNE ZAŠTITE
fucz@fucz.gov.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE
ZAŠTITE TUZLANSKOG KANTONA**
cz.tk@bih.net.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**
kucz@zdk.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE
ZAŠTITE KANTONA SARAJEVO**
kucz@kucz.ks.gov.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA**
cz.vatrogastvo.hnz@tel.net.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA**
kocbpbk@gmail.com

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE
ZAŠTITE KANTONA 10**
ucz@vladahbz.com

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
ZAPADNOHERCEGOVAČKOG KANTONA**
uprava@civilnazastita-zzh.gov.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE
ZAŠTITE POSAVSKOG KANTONA**
civilna.zastita.orasje@tel.net.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE
ZAŠTITE UNSKO-SANSKOG KANTONA**
czbihac@bih.net.ba

**KANTONALNA UPRAVA CIVILNE ZAŠTITE
SREDNJOBOSANSKOG KANTONA**
upravacz@sbk-ksb.gov.ba

**KRIZNI ŠTAB ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE
BRČKO DISTRIKTA BOSNE I HERCEGOVINE**
n/r gradonačelnika
stojanka.knezevic@bdcentral.net

Preporuke Ombudsmena Bosne i Hercegovine u vezi s pravima djeteta na obrazovanje i na zaštitu od nasilja i zanemarivanja

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine cijeneći prava i interese svih građana, a posebno ranjivih kategorija, u vezi s novonastalom situacijom izazvanom epidemijom uputili su niz preporuka nadležnim organima, a prije svega nadležnim kriznim štabovima svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.¹

Ombudsmeni koriste priliku da se ponovo obrate nadležnim organima i nadležnim kriznim štabovima imajući u vidu najbolji interes djeteta definisan Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta. Prije svega, Ombudsmeni žele pohvaliti mjere koje su poduzete od strane svih nadležnih obrazovnih institucija kako bi se školska godina završila, posebno u obliku izvođenja nastave na daljinu. Međutim, istovremeno upozoravaju da se mora voditi računa o načinu vrednovanja rada djece u različitim uvjetima i situacijama, a posebno u pogledu djece s poteškoćama u razvoju, djece koja žive u siromaštvu i na marginama društva, poput romske djece ili djece lišene slobode u ustanovama (pritvori, zatvori, vaspitno-popravni domovi) i djece koja žive u institucijama (npr. djeca bez roditeljskog staranja). Potrebno je poduzeti dodatne napore i zaštititi djecu koja su postala još ranjivija zbog posebnih uvjeta uzrokovanih pandemijom.

Ombudsmeni podržavaju postepeni povratak i normalizaciju života, ali nikako na štetu djece. Na vrijeme želimo upozoriti da škole trebaju dobiti jasne smjernice kako bi osigurale sve potrebne uvjete za eventualno izvođenje nastave u školama. Prije donošenja odluke o eventualnom povratku djece u škole mora se provjeriti jesu li ispunjene sve pretpostavke za zaštitu zdravlja djece, odnosno jesu li ispunjeni svi higijenski, prostorni, kadrovski i drugi sigurnosni uvjeti. Posebno je značajno obezbijediti mehanizme kontrole pridržavanja smjernica i preporuka nadležnih zdravstvenih organa, uz predviđene sankcije za njihovo nepoštivanje. Opreza radi, Ombudsmeni već sad upozoravaju na složenost situacije u vezi s djecom s poteškoćama u razvoju i da će se vjerovatno pojaviti niz otvorenih pitanja kao npr. hoće li asistenti u nastavi pomagati djeci ukoliko moraju biti na

¹ Dostupno na: www.ombudsmen.gov.ba

udaljenosti od dva metra ili ako je fizički kontakt neizbježan u radu sa slijepom djecom, djecom s autizmom i sl.

Rukovodeći se najboljim interesom djeteta, Ombudsmeni žele ukazati na obavezu nadležnih organa da se prilikom donošenja odluka, u vezi s pravima djeteta na obrazovanje, mora izvršiti stručna procjena svih rizika i moraju se obezbijediti potpune i jasne preporuke stručnjaka, jer nadležni organi na sebe preuzimaju odgovornost za bezbjednost djece.

Ombudsmeni upozoravaju i da nadležni organi moraju voditi računa i obezbijediti rješenja koja će omogućiti da se u dječjim vrtićima i školama organizuju programi za onu djecu koju zaposleni roditelji ne mogu zbrinuti na drugi način, te da ih zaštite od potencijalnih rizika, dodatnih opterećenja i nesigurnosti. Također, izuzetno je važno obezbijediti da se učenjem putem interneta (nastava na daljinu) ne pogoršaju postojeće nejednakosti i da ono ne bude zamjena za interakciju djeteta i prosvjetnog radnika, jer učenje putem interneta kreativno je rješenje kad nije moguće učenje u učionici, ali stvara probleme djeci koja nemaju pristup ili imaju ograničen pristup tehnologiji ili nemaju odgovarajuću roditeljsku podršku. U tom slučaju, djeci treba obezbijediti dostupnost drugih, alternativnih rješenja.²

U vremenu u kojem je rad nadležnih organa reorganizovan i usklađen s mjerama u vezi s proglašenom epidemijom zaraze COVID-19, djeca su zbog vanrednih okolnosti izložena povećanim rizicima od nasilja. Vanredne prilike, strah i zabrinutost zbog očuvanja zdravlja, radnih mjesta i osiguranja osnovnih egzistencijalnih uslova, predstavljaju okolnosti zbog koji se mijenjaju načini života porodica. Ograničeni socijalni kontakti, nažalost, mogu biti i okidač za širu pojavu nasilja u porodici. Istovremeno, rad nadležnih organa, posebno centara za socijalnu zaštitu odvija se uz ograničenja, što može otežati zaštitu djece u rizičnim porodičnim situacijama. Ombudsmeni ukazuju da je UN Komitet za prava djeteta pozvao države da ograničenja uvede samo kad je to nužno, te da ograničenja budu proporcionalna i minimalna. Ukoliko bi pandemija bolesti COVID-19 imala značajan i nepovoljan utjecaj na raspoloživost finansijskih sredstava, te se poteškoće ne bi trebale smatrati preprekom da se poštuje *Konvencija o pravima djeteta*, odnosno uvijek i u svim situacijama moramo se rukovoditi načelom najboljeg interesa djeteta.³

Imajući u vidu navedeno, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine preporučuju svim nadležnim organima u Bosni i Hercegovini da posebno vode računa i osiguraju efikasno djelovanje svih nadležnih organa u slučajevima intervencija u porodici, posebno prilikom izricanja hitnih/zaštitnih mjera izdvajanja iz porodice. Pored toga, Ombudsmeni preporučuju da se za sve stručne radnike koji stupaju u neposredne kontakte s korisnicima osigura adekvatna zaštitna oprema (za predstavnike centara za socijalnu zaštitu, pravosuđa, policije). Ombudsmeni smatraju i da je potrebno predvidjeti kapacitete za smještaj žrtava nasilja u porodici (djece, ali i roditelja s djecom) za vrijeme trajanja epidemije, s obzirom na ionako ograničene kapacitete ustanova, hraniteljskih porodica i skloništa za žrtve nasilja u porodici, a pri čemu treba voditi računa i o mogućim izrečenim mjerama samoizolacije. Ombudsmeni ukazuju da je i UN Komitet za prava djeteta upravo prepoznao da, zbog ograničenog kretanja, djeca mogu biti izložena pojačanom fizičkom i psihičkom nasilju kod kuće i u tom pravcu uputio preporuke državama članicama.

U vezi sa zaštitom prava djeteta na zaštitu od nasilja i zanemarivanja, posebno je važno obezbijediti ažurnost sudova u postupcima koji se tiču djece. Stoga, Ombudsmeni pozivaju nadležna ministarstva pravde da usklade i unaprijede rad sudova u novonastalim okolnostima u interesu djece. Sasvim je jasno i opravdano da trenutna situacija zahtijeva prilagođavanje organizacije rada svih nadležnih organa (policije, tužilaštava, centara za socijalni rad, advokata, ustanova za izvršenje maloljetničkih krivičnih sankcija), s tim da se u sudovima (posebno u postupcima koji su hitni, a to

² Preporuke UN Komiteta za prava djeteta u vezi sa novonastalom situacijom

³ Preporuke Komiteta dostupne na www.ombudsmen.gov.ba

su svakako postupci u kojima se štite prava maloljetnika, postupci s elementima nasilja, postupci vezani za pritvor i zadržavanje djece itd.) mora obezbijediti puna ažurnost u postupanju u svim situacijama kada su djeca ugrožena (slučajevi nasilja, te osim krivičnopravne zaštite djeteta, ažurnost je potrebna i kad je riječ o postupanju po prijedlozima za donošenje privremenih mjera, ali i rješavanje drugih pitanja koja se odnose na djecu u kojima odluku donosi sud, naročito u visoko-konfliktnim roditeljskim odnosima). Na kraju, bez obzira na vanredno stanje, Ombudsmeni smatraju da je izuzetno važno održati kontinuirani rad sudova radi zaštite prava djece i ostvarivanja njihovih prava i interesa. Nadležni organi bi se morali rukovoditi Smjernicama Vijeća Evrope „Poštivanje demokratije, vladavine zakona i ljudskih prava u kontekstu zdravstvene krize izazvane COVID-om 19 - Alati za države članice⁴“. Mjere bez presedana koje se poduzimaju u odgovoru na COVID-19 mogu utjecati na sposobnost države da garantuje pravo na slobodu i shodno tome da izmijene redovno funkcionisanje pravosudnog sistema. Mjere koje imaju za cilj prilagođavanje načina pristupa sudu trebali bi biti osmišljene na način koji je kompatibilan s članom 6 EKLJP, naročito u slučajevima koji zahtijevaju posebnu proceduralnu pažnju, a što svakako podrazumijeva porodične sporove i sporove koji se tiču prava djece.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine
prof. dr. Ljubinko Mitrović, s.r.
dr. Jasminka Džumhur, s.r.
Nives Jukić, s.r.

⁴ Smjernice dostavljamo u prilogu Preporuke